

LAKOS JÁNOS (1947–2017)

Nehéz szívvel búcsúzunk Lakos Jánostól, a Magyar Országos Levéltár korábbi főigazgatójától, vezető szakfelügyelőtől. Nehéz szívvel, hiszen Lakos János ahhoz a nagy levéltáros generációhoz tartozott, aki 1972-es levéltárosi pályafutásának kezdete óta a levéltáros szakmáért élt és tett. Reméltük, hogy 2013-as nyugdíjba vonulása után még lesz lehetőség tanulni tőle, megszerzett tudásából, tapasztalatából tudunk még többet hasznosítani. Jó lett volna vele még néhányszor beszélgetni, vitatkozni, szakmai ellentéteket feloldani, mint ahogy azt János aktív időszakában a Hess András téri szobájában annyiszor megtettük.

Lakos János végigjárta a levéltáros szakma lépcsőfokait, tudását a szakma gyakorlati művelésével alapozta meg. Dolgozott levéltárosként a Magyar Országos Levéltárban és a Pest Megyei Levéltárban. Vezetőként vállalt feladatot a Pest Megyei Levéltár váci fióklevéltárában, majd igazgatóhelyettesi beosztásban működött. Gyakorlati tudásának hasznosítására a levéltári terület irányítását ellátó minisztériumi szinten is lehetősége nyílt, a Művelődési, illetve Művelődési és Közoktatási Minisztérium Levéltári Osztályának főmunkatársa, később pedig helyettes vezetője volt.

Pályájának csúcstátusát a Magyar Országos Levéltár főigazgatói pozíciójának betöltése jelentette. Nehéz feladatot kapott: egy régi, pártállami levéltári szervezet lebontását és egy új, modern levéltári szervezet felépítését. A Magyar Országos Levéltár és az Új Magyar Központi Levéltár egyesítésekor a minisztérium által meghirdetett pályázat útján 1992. július elsejei hatállyal elnyerte a Levéltár főigazgatói posztját, amelyet 1997. június 30-ig töltött be. Főigazgatói pályázatában hármas célt tűzött maga elé: a két levéltár összevonása ne okozzon törést a levéltári működésben, a Magyar Országos Levéltár elfoglalhassa súlyának megfelelő helyét a hazai levéltári rendszerben és a nemzetközi levéltári közéletben, a levéltár a közvélemény előtt is kellően ismert legyen. A szervezeti megújítás mellett lehetősége nyílt az Országos Levéltár új óbudai épületének birtokbavételére is. A kárpótlási törvények nyomán fókuszba került levéltár modern kori kihívásainak kezelése, az informatika és az állományvédelem területén jelentkező új elvárások megjelenése felkészült levéltári vezetőt igényelt, amelynek a miniszteri minősítés alapján tartósan magas színvonalon felelt meg.

Az 1997 utáni időszak ismételten a levéltári szakma egészét érintő feladatokat hozott számára. 1998-tól nyugdíjazásáig vezető szakfelügyelő volt, ezen funkciója révén nem volt olyan levéltári terület és levéltártípus, amelyet ne ismert volna behatóan. Szakmai jelentéseinek alaposága és pontossága sokat segített abban, hogy az egyes levéltárak megfelelő szakmai állománnyal és költségvetési támogatással működhessenek.

Lakos János fontosnak tartotta, hogy a levéltárak tudományos intézményként is működjenek, és a levéltári iratanyagra épülő magas színvonalú tudományos munkák szülessenek. Tudományos munkássága a levéltári és történeti irodalomra egyaránt kiterjedt. Összeállította a Magyar Országos Levéltár kéziratos térképeinek katalógusát, Pest megyei levéltárosként pedig a helytörténetírás támogatásához készített a kutatók számára a gyakorlatban is jól hasznosítható segédletet. A levéltári forráskiadványok között újdonságként hatott a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1989. évi jegyzőkönyveinek rendszerváltozást követő kiadása. Kiemelkedő forrásközlésnek számítanak a Szapáry- és a Wekerle-kormány minisztertanácsi jegyzőkönyvei 1890 és 1895 közötti kötetei is. Az oktatásban és az intézménytörténetben is alapműként forgatjuk *A Magyar Országos Levéltár története* című munkáját, amely méltó megemlékezés volt a levéltár 250. éves fennállásának évfordulóján. Tudományos munkái azt a hitet tükrözik, hogy a levéltárosi hivatás nem kizárólag a napi hivatali feladatok ellátásáról szól, a jelen és az utánunk jövő nemzedéknek is adnunk kell tudásunkból valami maradandót, hasznosíthatót.

Munkásságáért Lakos János több állami díjat és kitüntetést is kapott: Ember Győző-, Pauler Gyula- és Széchényi Ferenc-díjat vehetett át.

1993 decemberében Ember Győző ravatalánál az Országos Levéltár kapcsán a következőket mondta: Ember Győző számára az intézmény az otthont jelentette, ahol a pályafutását kezdte, és amelyhez nem lett hűtlen soha. Lakos János szintén ehhez a hűséges nemzedékhez tartozott, egész pályafutása alatt segíteni és építeni akart, szolgálatnak fogta fel a levéltárosi hivatást.

A főigazgatói tevékenységéből és a tudományos publikációiból kitűnő pontosság, hivatástudat és felelősségérzet a személyes találkozások során is világossá vált. Mindig talált időt a levéltárügy szakmai kihívásairól, problémáiról szóló beszélgetésekre, közös gondolkodásra. Kollégákkal ugyanolyan felelősséggel és komolysággal vitatott meg levéltári jogi, szervezeti és szakmai kérdéseket, mintha saját magának kellett volna döntést hozni azokban.

Lakos János a levéltárosi pálya teljességét élhette meg, építhetett, alkothatott, és amikor úgy hozta az élet, a tudományos munkában is kiteljesedhetett. Emléke az intézménytörténetben és a tudományos életben egyaránt fennmarad.

Nyugodjék békében.

Mikó Zsuzsanna

SZÚCS LÁSZLÓ (1929–2017)

„Nem magunknak, de a köznek kell kutatni.”
(Thallóczy Lajos, 1885)

Észrevétlenül távozott közülünk. Még élt, és már megfeledkeztünk róla. Ez a tény sokunk szégyene.

Budapesten született munkás-iparos családban. Őt és nővérét édesanyja nevelte, mivel édesapja 1931-ben elhunyt, majd 1945-ben nevelőapját is elveszítette. A négy elemi osztály elvégzése után polgári iskolába került, ezt követően a II. Rákóczi Ferenc Felsőkereskedelmi Iskolában folytatta tanulmányait, és ott érettségizett 1948-ban. Egyetemi diplomáját az ELTE történelem–levéltáros szakán szerezte 1952-ben. Ettől kezdve szakmai tevékenysége a levéltári munkához kötődött.

1952 augusztusában a Hadtörténelmi Levéltárban helyezkedett el, ahonnan azonban – másokkal együtt, tisztázatlan politikai okból – 1953 tavaszán elbocsátották. Néhány hónap elteltével a Kecskeméti Levéltárba került, majd az év végén Borsa Iván hívására a Levéltárak Országos Központjának területi referense lett. (Békéscsaba, Eger, Esztergom, Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Sátoraljaújhely és Szolnok levéltárai tartoztak hozzá.) 1955 végén az Országos Levéltár munkatársa lett, az akkor szervezett Népi Demokratikus Csoportban. Miután annak iratanyaga 1956-ban megsemmisült, személyi állományát – a gyűjtőterületi munka átvállalásával – az intézmény akkori II. osztálya vette át. Referensként az államfői hivatalok, az Országgyűlés, a Miniszterelnökség és a VKM 1867–1944 közötti iratai tartoztak hozzá. 1963-ban az újjászervezett Népi Demokratikus Osztály helyettes vezetője lett, majd saját kérésére visszahelyezték a II. osztályra, korábbi referenciájába. 1967 végétől a Művelődési Minisztérium Levéltári Osztályán főelőadó. A Magyar Országos Levéltár (MOL), Budapest Főváros Levéltára, majd megalakulása után az Új Magyar Központi Levéltár (ÚMKL), továbbá az iratkezelési és levéltárosképzési ügyek tartoztak hozzá; részt vett az ÚMKL létrehozásában és a nevezetes levéltári tvr. kidolgozásában. 1974 augusztusától 1989 decemberéig az MSZMP Központi Pártarchívum vezetője volt, ellátva a helyi pártarchívumok szakmai felügyeletét is. Amennyire és amíg lehetett, ebben a munkakörben is a szaktudományos szempontok érvényesítésére törekedett. 1989. december 1-jei hatállyal az ÚMKL-ben helyezkedett el, az államfői, az országgyűlési, valamint a miniszterelnökségi-minisztertanács iratok referenseként. 1992. március 1-jén átvette az ÚMKL I. osztályának vezetését. A MOL és az ÚMKL újraegyesítését követően az V. osztályra került, ahonnan főosztályvezetői státusból 1995. március idusán került nyugállományba. Forráskiadványok munkálataiban ezt követően is részt vett, amíg a körülmények lehetővé tették.

Figyelmet érdemlő történeti tanulmányokat alkotott (polgári radikalizmus, Jászi Oszkár), több ízben fel is szólították, hogy szerezzen tudományos fokozatot. Erre azonban nem érzett késztetést, mivel mindig a levéltári hivatali feladatokat és a kiadványmunkát részesítette előnyben. (Forrásmunkáinak jegyzéke nem nekrológba való, egyébként pedig könnyűszerrel összeállítható.)

Tüzetesen tanulmányozta a magyar forrásközlés történetét és évszázadok során kialakult alapelveit. A forrásközlés címzettje szerinti megközelítésben előnyben részesítette a tudományos igényű kiadványokat az oktatási célú, a népszerű jellegű és a vegyes jellegű forrásközlésekkel szemben, míg a forrásközlés tárgya szerinti szempontból kivált azokat a munkákat becsülte sokra, amelyek egyetlen fondot vagy egy fond körülhatárolható részét (csoportját, sorozatát, netán irattípusát) tartalmazzák. (Noha nem tagadta a több fondból tematikailag összeválogatott iratokat tartalmazó publikációk létjogosultságát sem.) Mindig különös gondossággal járt el az archeográfia módszertani kérdéseinek alkalmazása során.

Az a meggyőződés vezérelte, hogy a társadalomtudományok bizalmi válságának korában, szellemi és világnézeti zűrzavarban a tudományos igényű forráskiadványok biztos fogódzók lehetnek. Ezzel annál is inkább egyetérthetünk, mivel a gondos archeográfiai megmunkálást nélkülöző, politikai vagy egyéb sandasággal készült forrásközlések nem egyebek, mint relatív tények temetői.

A klasszikus hagyományokhoz kapcsolódott, ahhoz a nemes szemlélethez, amellyel Csánki Dezső 1923-ban, a *Levéltári Közlemények* beköszöntőjében megjelölte a folyóirat célját: „...az igazság forrásaihoz akar elvezetni.”

Szilárd meggyőződésem, hogy hagyatéka eleven, más szavakkal: Szűcs László velünk marad.

T. Varga György

LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK

Kiadványinformációk

Kiadványtulajdonos: A Magyar Országos Levéltár (1923–1946, 1968–2011, 2012–Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára), közben a Levéltárak Országos Központja (1954–1967)

Első évfolyam: 1923

Megjelenés: Évi négy füzet két kötetben (1923, 1929–1933), egy kötetben (1924–1928, 1934–1935), évi egy kötet (1936–1939, 1946, 1954–1961, 1983, 1987, 1990–2003, 2008–2010, 2012–), összevont évfolyamok (1940/1941, 1942/1945, 1973/1974, 1977/1978, 1980/1981); évi két szám (1962–1972, 1975–1976, 1979, 1982, 1984–1986, 1988–1989, 2004–2007, 2011)

A megjelenés szünetelt 1947–1953 között.

Kiadó: 1954–1995 között az Akadémiai Kiadó, korábban és utóbb a Magyar Országos Levéltár, 2012-től a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Előfizetés, korábbi számok: Előfizetés és a korábbi számok megvásárlásával kapcsolatban érdeklődjön az lk@mol.gov.hu vagy az l.balogh.beni@mnl.gov.hu e-mail címen

Az elsődleges források szövegének elemzése a reformáció számottevő hatását mutatja ki Magyarország németajkú közegében a mohácsi csata előtti időszakban, de a mozgalom adataink szerint még nem lépte át az országon belül húzódó német–magyar nyelvhatárt. Kijelenthető tehát, hogy a reformáció tanítása 1526-ig kizárólag városi, német nyelvi közegben érhető tetten. A magyar etnikum egyértelműen a mohácsi vereség teológiai értelmezésére, azaz a szentek tiszteletének kritikájára lesz majd csak fogékony, ahogyan ezt az első jelentős magyar nyelvű reformátor, Dévai Máttyás írói munkásságában találjuk.

Csepregi Zoltán

A kávéházi kommunikáció nemcsak az asztalnál, de az asztalok, asztaltársaságok között is folyt. Lowetinszky rendes kávéházi teendői közé tartozott a „gusztálás”, „fixírozás” és a „kaczérkodás”, ezek a kifejezések rendre felbukkannak a kávéházi tevékenységek sablonos felsorolásánál – mint ahogy a „beszélgetés” is (az „olvasás”, a „kávészás” és eseteként az „unatkozás” mellett).

Balogh János Máttyás

Két hónapos New York-i ösztöndíjamat követően meggyőződésem, hogy a New York Public Library kéziratára az egyik leginkább kutatóbarát archívum azok közül, amelyekben eddig jártam. Összesen 5500 gyűjteményt, mintegy 8839 iratfolyóméternyi anyagot őriznek itt. Az online elérhető segédletek és az olvasóteremben elhelyezett kártyakatalógusok mellett a levéltár munkatársai is készségesen segítik a történészek munkáját.

Czeferner Dóra

00241512